

UZASADNIENIE SZCZEGÓŁOWE DO UWAGI SRG-21/2026

Aktywizacja zawodowa osób z niepełnosprawnościami – rozwój zatrudnienia wspieranego i analiza możliwości utworzenia ZAZ

do projektu Strategii Rozwoju Gminy Olecko do 2035 roku

Zgłaszający	Stowarzyszenie „Partnerstwo Dzikie Mazury” / Zbigniew Sienkiewicz
Powiązanie z formularzem	Załącznik do odrębnej uwagi konsultacyjnej SRG-21/2026
Zakres projektu Strategii	Cel strategiczny 1; kierunek „Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu i bezdomności oraz aktywizacja społeczno-zawodowa osób zagrożonych wykluczeniem”; system monitorowania Strategii

1. Przedmiot uwagi

Uwaga dotyczy potrzeby przełożenia na poziom Strategii wniosku już rozpoznanego w Diagnozie: lokalny system wsparcia osób z niepełnosprawnościami jest rozwinięty w zakresie rehabilitacji społecznej i terapii zajęciowej, lecz brakuje wystarczającego „ogniwa przejściowego” pomiędzy terapią a realnym, trwałym zatrudnieniem.

Projekt Strategii przewiduje aktywizację społeczno-zawodową osób zagrożonych wykluczeniem, w tym osób z niepełnosprawnościami, ale pozostawia ten kierunek na poziomie ogólnym. Nie przenosi do części wykonawczej wskazanych w Diagnozie rozwiązań: wsparcia trenera pracy, zatrudnienia wspieranego, rozwoju ZAZ oraz tworzenia miejsc pracy dla osób z niepełnosprawnościami.

2. Postulat został zgłoszony wcześniej i został częściowo przejęty przez Diagnozę

W uwagach do projektu Diagnozy, przygotowanych wcześniej dla radnych, wyodrębniono blok J „Osoby z niepełnosprawnościami – dostępność, aktywność zawodowa i włączenie społeczne”. Wskazano potrzebę rozpoznania barier funkcjonalnych i komunikacyjnych, możliwości tworzenia lokalnych miejsc pracy oraz form wsparcia zatrudnienia.

W punkcie J.1 wprost wniesiono o rozpoznanie potrzeb i możliwości utworzenia na terenie gminy Zakładu Aktywności Zawodowej jako narzędzia trwałej aktywizacji zawodowej, tworzenia stanowisk pracy chronionej i rozwoju usług społecznych.

Co istotne, ostateczna Diagnoza przejęła zasadniczą część tego argumentu. Wskazuje, że funkcjonują WTZ, ŚDS i organizacje społeczne, ale jednocześnie występuje luka pomiędzy rehabilitacją i terapią a zatrudnieniem. Diagnoza wymienia wprost potrzebę wsparcia trenera pracy, rozwiązań w formule zatrudnienia wspieranego, rozwoju ZAZ oraz działań ukierunkowanych na tworzenie miejsc pracy dla osób z niepełnosprawnościami.

3. Luka pomiędzy Diagnozą a projektem Strategii

Projekt Strategii częściowo reaguje na problem, przewidując większy udział osób z niepełnosprawnościami w działaniach z zakresu aktywizacji społecznej i zawodowej. Jako wskaźnik przyjmuje jednak ogólną liczbę uczestników programów aktywizacji.

Takie ujęcie nie pozwala stwierdzić, czy osoba po zakończeniu programu rzeczywiście uzyskała zatrudnienie, utrzymała je i zwiększyła swoją samodzielność ekonomiczną. Nie odpowiada też na konkretną lukę zidentyfikowaną w Diagnozie: brak przejścia z WTZ/ŚDS i innych form wsparcia do zatrudnienia.

Wniosek: skoro Diagnoza zidentyfikowała brak „ogniwa przejściowego” do zatrudnienia i wprost wskazała trenera pracy, zatrudnienie wspierane oraz rozwój ZAZ, Strategia powinna przekształcić ten wniosek w konkretny kierunek działania i mierzalne rezultaty.

4. Cel: zatrudnienie i samodzielność, nie wyłącznie udział w programie

Aktywizacja zawodowa powinna być mierzona rezultatem społecznym i gospodarczym. Sam udział w szkoleniu, warsztacie czy projekcie może być potrzebnym etapem, lecz nie powinien być końcowym miernikiem powodzenia Strategii.

Właściwymi rezultatami są w szczególności:

- podjęcie zatrudnienia przez osoby z niepełnosprawnościami,
- utrzymanie zatrudnienia przez określony czas,
- przejście z rehabilitacji społecznej lub terapii zajęciowej do zatrudnienia wspieranego albo otwartego rynku pracy,
- wzrost samodzielności ekonomicznej i społecznej,
- zwiększenie liczby pracodawców gotowych do zatrudniania osób z niepełnosprawnościami,
- rozwój trwałych miejsc pracy w podmiotach ekonomii społecznej lub innych formach zatrudnienia wspieranego.

5. Trener pracy i zatrudnienie wspierane

Diagnoza trafnie wskazuje trenera pracy oraz zatrudnienie wspierane jako możliwe instrumenty wypełnienia luki. Strategia powinna przewidzieć pilotaż lub systemowe wdrożenie takich rozwiązań we współpracy z instytucjami rynku pracy, pomocy społecznej, organizacjami społecznymi i pracodawcami.

Rolą trenera pracy może być przygotowanie osoby do podjęcia zatrudnienia, wsparcie w procesie rekrutacji, pomoc w adaptacji w miejscu pracy oraz współpraca z pracodawcą. Na poziomie Strategii nie jest potrzebne przesądzanie szczegółowego modelu organizacyjnego; potrzebne jest wskazanie tego instrumentu jako kierunku wdrożeniowego.

6. Zakład Aktywności Zawodowej jako możliwe ogniwo systemu

ZAZ powinien zostać ujęty nie jako z góry przesądzona inwestycja, lecz jako konkretny wariant wymagający analizy wykonalności. Taka analiza powinna ustalić rzeczywiste zapotrzebowanie, grupę potencjalnych pracowników, profil działalności, partnerów organizacyjnych, dostępne finansowanie, lokalizację oraz trwałość ekonomiczną przedsięwzięcia.

Strategia może więc bezpiecznie zobowiązać Gminę do przeprowadzenia analizy możliwości utworzenia ZAZ na terenie Olecka lub w formule partnerskiej, a następnie – jeżeli wyniki będą pozytywne – do przygotowania modelu wdrożenia.

Takie sformułowanie nie przesądza wyniku analizy, a jednocześnie zapewnia, że wniosek z Diagnozy nie zniknie na etapie wykonawczym.

7. Powiązanie z lokalnym rynkiem pracy

Rozwiązania w zakresie aktywizacji osób z niepełnosprawnościami powinny być powiązane z rzeczywistą strukturą lokalnego rynku pracy. Istotne jest rozpoznanie zawodów, usług i branż, w których możliwe jest tworzenie stanowisk dostosowanych do różnych poziomów sprawności i potrzeb wsparcia.

Współpraca może obejmować przedsiębiorstwa prywatne, jednostki samorządowe, podmioty ekonomii społecznej, organizacje pozarządowe i sektor usług społecznych. Nie chodzi wyłącznie o tworzenie odrębnego sektora „dla osób z niepełnosprawnościami”, lecz również o zwiększanie dostępności zwykłych miejsc pracy.

8. Dostępność transportowa i przestrzenna jako warunek zatrudnienia

Aktywizacja zawodowa nie będzie skuteczna bez zapewnienia możliwości dojazdu do miejsca pracy oraz dostępności przestrzeni i usług. Dlatego kierunek dotyczący zatrudnienia powinien być powiązany z dostępnością transportu publicznego, likwidacją barier architektonicznych i informacyjnych oraz projektowaniem usług dostępnych dla osób ze szczególnymi potrzebami.

Ma to szczególne znaczenie w gminie miejsko-wiejskiej, gdzie odległość od Olecka i ograniczona dostępność komunikacji mogą być równie istotną barierą jak brak samej oferty pracy.

9. Wsparcie rodzin i opiekunów

Możliwość podjęcia pracy przez osobę z niepełnosprawnością wpływa nie tylko na jej sytuację ekonomiczną, ale również na funkcjonowanie rodziny i opiekunów. Większa samodzielność może ograniczać obciążenie opiekuńcze, wzmacniać poczucie bezpieczeństwa i pozwalać innym członkom rodziny na aktywność zawodową.

Z tego względu aktywizacja zawodowa powinna być traktowana jako element polityki jakości życia i odporności społecznej, a nie wyłącznie jako zadanie pomocy społecznej.

10. Partnerstwo instytucjonalne

Skuteczny system wymaga współpracy wielu podmiotów. Strategia powinna wskazać potrzebę stałego partnerstwa obejmującego Gminę, Powiat, Powiatowy Urząd Pracy, MOPS, WTZ, ŚDS, organizacje reprezentujące osoby z niepełnosprawnościami, pracodawców oraz podmioty ekonomii społecznej.

Pierwszym praktycznym krokiem mogłoby być powołanie zespołu roboczego lub przeprowadzenie wspólnej diagnozy rynku pracy i potrzeb kandydatów do zatrudnienia wspieranego.

11. Proponowane uzupełnienie Strategii

Proponuje się uzupełnienie kierunku dotyczącego aktywizacji społeczno-zawodowej o następującą albo równoważną merytorycznie zasadę:

„Gmina Olecko rozwija system aktywizacji zawodowej osób z niepełnosprawnościami ukierunkowany na przejście od rehabilitacji i terapii do rzeczywistego, trwałego zatrudnienia. Działania powinny obejmować rozwój zatrudnienia wspieranego, wsparcie trenera pracy, współpracę z lokalnymi pracodawcami, podmiotami ekonomii społecznej i instytucjami rynku pracy oraz tworzenie dostępnych miejsc pracy. Należy przeprowadzić analizę wykonalności utworzenia na terenie gminy lub w formule partnerskiej Zakładu Aktywności Zawodowej, uwzględniając liczbę potencjalnych pracowników, profil działalności, model organizacyjny, finansowanie, lokalizację i trwałość ekonomiczną. System monitorowania powinien mierzyć nie tylko udział w programach, ale także podjęcie i utrzymanie zatrudnienia oraz przechodzenie z systemu rehabilitacji społecznej do aktywności zawodowej.”

12. Proponowane działania wdrożeniowe

- przeprowadzenie analizy lokalnego zapotrzebowania na zatrudnienie wspierane i ZAZ,
- opracowanie analizy wykonalności ZAZ na terenie gminy lub w formule partnerskiej,
- pilotaż usługi trenera pracy lub innego modelu indywidualnego wsparcia w zatrudnieniu,
- utworzenie lokalnego partnerstwa pracodawców, instytucji i organizacji wspierających zatrudnienie osób z niepełnosprawnościami,
- identyfikacja stanowisk i branż możliwych do rozwijania w formule zatrudnienia wspieranego,
- powiązanie aktywizacji zawodowej z dostępnością transportową, architektoniczną i informacyjną.

13. Proponowane wskaźniki

- liczba osób z niepełnosprawnościami objętych zatrudnieniem wspieranym lub wsparciem trenera pracy [os.],
- liczba osób, które podjęły zatrudnienie po zakończeniu programu aktywizacyjnego [os.],

- liczba osób utrzymujących zatrudnienie przez co najmniej 6 lub 12 miesięcy [os.],
- liczba osób przechodzących z WTZ/ŚDS lub innych form rehabilitacji do zatrudnienia [os.],
- liczba pracodawców współpracujących w systemie zatrudnienia wspieranego [szt.],
- wykonanie analizy wykonalności ZAZ [tak/nie],
- utworzenie ZAZ lub innej trwałej formy zatrudnienia wspieranego – jeżeli analiza wykaże zasadność i wykonalność [tak/nie].

14. Wniosek końcowy

Wnosimy o uwzględnienie uwagi SRG-21/2026 poprzez:

1. przeniesienie do Strategii zidentyfikowanej w Diagnozie luki pomiędzy rehabilitacją społeczną/terapią a zatrudnieniem,
2. wpisanie rozwoju zatrudnienia wspieranego i trenera pracy jako konkretnych kierunków działania,
3. przeprowadzenie analizy wykonalności utworzenia Zakładu Aktywności Zawodowej w Olecku lub w formule partnerskiej,
4. powiązanie aktywizacji zawodowej z lokalnym rynkiem pracy, dostępnością transportową i likwidacją barier,
5. wprowadzenie partnerstwa Gminy, Powiatu, PUP, MOPS, WTZ, ŚDS, organizacji społecznych i pracodawców,
6. zmianę systemu wskaźników tak, aby mierzył podjęcie i trwałość zatrudnienia, a nie wyłącznie udział w programie.

Dokumenty źródłowe

1. „Uwagi do projektu diagnozy Strategii Rozwoju Gminy Olecko 2035” – blok J „Osoby z niepełnosprawnościami – dostępność, aktywność zawodowa i włączenie społeczne” oraz pkt J.1 dotyczący możliwości utworzenia ZAZ.
2. „Diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej, przestrzennej i klimatyczno-środowiskowej Gminy Olecko...”, 2025, s. 26–27 – wskazanie luki pomiędzy WTZ/ŚDS a zatrudnieniem oraz potrzeby trenera pracy, zatrudnienia wspieranego, rozwoju ZAZ i tworzenia miejsc pracy.
3. „Strategia Rozwoju Gminy Olecko do 2035 roku – projekt”, 2026, w szczególności cel strategiczny 1 oraz kierunek „Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu i bezdomności oraz aktywizacja społeczno-zawodowa osób zagrożonych wykluczeniem”, s. 38 oraz 51.